

Hukukçuydu, avcıydı, şairdi, o şirin ve dingin adam bir Türkçe ustasıydı

Raif baba rasgele

KAŞIF TÖRE AĞANOĞLU

Bu yazıyı sağlığında yazacaktım. Son gördüğümde ise ne konuşuyor ne ayılabiliyordu.

Altmışlı yılların ortaları... İstanbul Üniversitesi'nin ünlü havuzlu orta bahçesi... Mavranın bini bir para olduğu dönemler... **Bozkurt** ya da **Ahmet Güryüz**'den biri tanıştırdı... Amma ne tanışma... Bugüne dek karşılaşmasak da karşılaştığımızda kaldığı yerden devam eden koca bir dostluk...

1961 Anayasası'nın ilk üniversite öğrencileri... Raif baba bizim eskimiz... Üniversite mahfillerinde

► Ufak tefek bir adam, ay yuvarlağı bir alın, kahvemsi saçlar, ela gözler, şaraptan kıpkırmızı minicik burun, altında sürekli oynadığı pos bıyıklar. Ama yakışıklı...

► Rasgele'leri bilen bilir... Bu kadar az sözcükle bu kadar çok şeyi kim anlattı ki! Hukukçuydu, kimsenin teliften haberi yokken, o savaşım veriyordu... Avcıydı, yıllar önce adını koyduğu teneke uygarlığına nasıl yenildiğimizin sporcusuydu...

varoluşçuluğun, özgürlüğün yollarının tartışıldığı günler... 1961 Anayasası özgürlüğünde liseyi bitirip üniversiteye gelenler başka şeyler söylüyorlar, Marksizm, sosyalizm...

O dönemleri birlikte yaşadık. Sonra avukatlık. Bizim acemi, Raif babanın dingin tavrıyla Atalay Han'daki bürosu...

Ufak tefek bir adam, ay yuvarla-

ğı bir alın, kahvemsi saçlar, ela gözler, şaraptan kıpkırmızı minicik burun, altında sürekli oynadığı pos bıyıklar. Ama yakışıklı...

12 Mart cuntası, **Madanoğlu** davası sanığı. Tahliye akşamı, eşi **Mübeccel**'in anneannesinin evi... Rakıya hasreti, hepimizin zom oluşu... (*)

Şairdi, o şirin ve dingin adam bir Türkçe ustasıydı. Rasgele'leri bi-

len bilir... Bu kadar az sözcükle bu kadar çok şeyi kim anlattı ki!

Hukukçuydu, kimsenin teliften haberi yokken, o savaşım veriyordu...

Avcıydı, yıllar önce adını koyduğu teneke uygarlığına nasıl yenildiğimizin sporcusuydu...

Babaydı, iki pırl pırl çocuk, ilk çocuğum olduğunda lohusa Mü-

beccel'i Süleymaniye'ye bırakıp iki baba olarak tüyüşümüz...

Arnavuttu; zeytinyağılı pırasaya kırmızı pul biber dökmeyi, birçok şey gibi ondan öğrendim...

Raif baba; artık tekrar görüsemeyeceğiz, sen ışıklı bir yola, biz teneke uygarlığında kalacağız...

Hani gidiyorsun gitmesine de biz bu ayrılığa nasıl dayanacağız...

(*) Sabahlara dek **Ruhi Su** dinlediğimiz, devrimin geleceğini beklediğimiz, hem sofrada hem sokakta beraber olduğumuz ve benden büyük olmasına karşın, 'abi' demediğim, koca bir insan...

Sevgili avcımızın ardından...

OKTAY EKİNCİ

Kimi çevreciler, avcılardan sevmeyenler. Onları hayvan düşmanı, dolayısıyla çevre düşmanı görürler...

Bunlar arasında fikirlerini değiştirenler ise belki de sadece **Raif Ertem**'le tanışma ayrıcalığına kavuşanlardır.

Çünkü karşılarında bir avcı değil, aynı zamanda doğaya ve yaşama dünyanın en sevdalı insanını da bulmuş olurlar... Tabii, en az insan kadar hayvan yaşamını da...

Raif Ertem, kendisiyle önce tartışmaya kalkışıp, ardından hayranlıkla dinlemeye başlayan çevrecilere dedi ki:

"- Yeryüzünün gelmiş geçmiş en adaletli, en dürüst, en üçkağıtsız, en insan-çıl ve en hayvancıl kanunu doğa kanunudur, orman kanunudur. Yeter ki insan bunları, kendi icat ettiği o tarafgir, çıkar kollayan, iyilikleri cezalandırıp kötülükleri ödüllendiren kanunlara benzetmeye kalkışmasın."

Aynı zamanda hukukçu olan Raif Ertem, bu sözlerin ardından şunu ekledi:

"- Siz hiç, hayvanlar arasında ayrım yapan, bazıları kollayıp bazıları gözden çıkartan bir doğa kanunu gördünüz mü?.. Avcılar da bu kanuna uydukları sürece doğal yaşamın bir parçası olurlar, çevrecilik bir yana, çevreyle bütünleşirler..."

Peki, doğa kanunlarını önemsemeyen, doğadaki sevgiyi, dostluğu, dengiyi ve adaleti kendi kanunlarına yansıtmayan toplumların varacağı yer nedir?

Raif Ertem, bunun da yanıtını çok kısa ve özlü olarak şöyle vermişti:

"- Teneke Uygarlık!"

Bir kısım yazılarını der-

lediği 'Doğal Yaşamdan Teneke Uygarlığa' adlı kitabında bakın ne diyordu:

"- Konfor tutkusu, yarışma, üst üste bindirilen evler apartman oldu. Dört duvar arasına sıkıştı. Ulaşmak, kavuşmak için teneke uygarlığına tutsak düştü.(...) Doğadan tamamen kopan, kente gömülen insan mutlu mu?"

Kuzey Ege'nin en duygulu insanlarından biri olan Raif Ertem, İstanbul'da da Çatalca'ya yüreğinden bağlıydı. Erguvanların açtığı, onun yüzünü kaplayan coşkudan anlardık. Hele bir de "Akşam şöyle bir oturalım" dediğinde bildik ki doğada işler yolunda gidiyor, siyasette ve toplumda ise durum yine berbat...

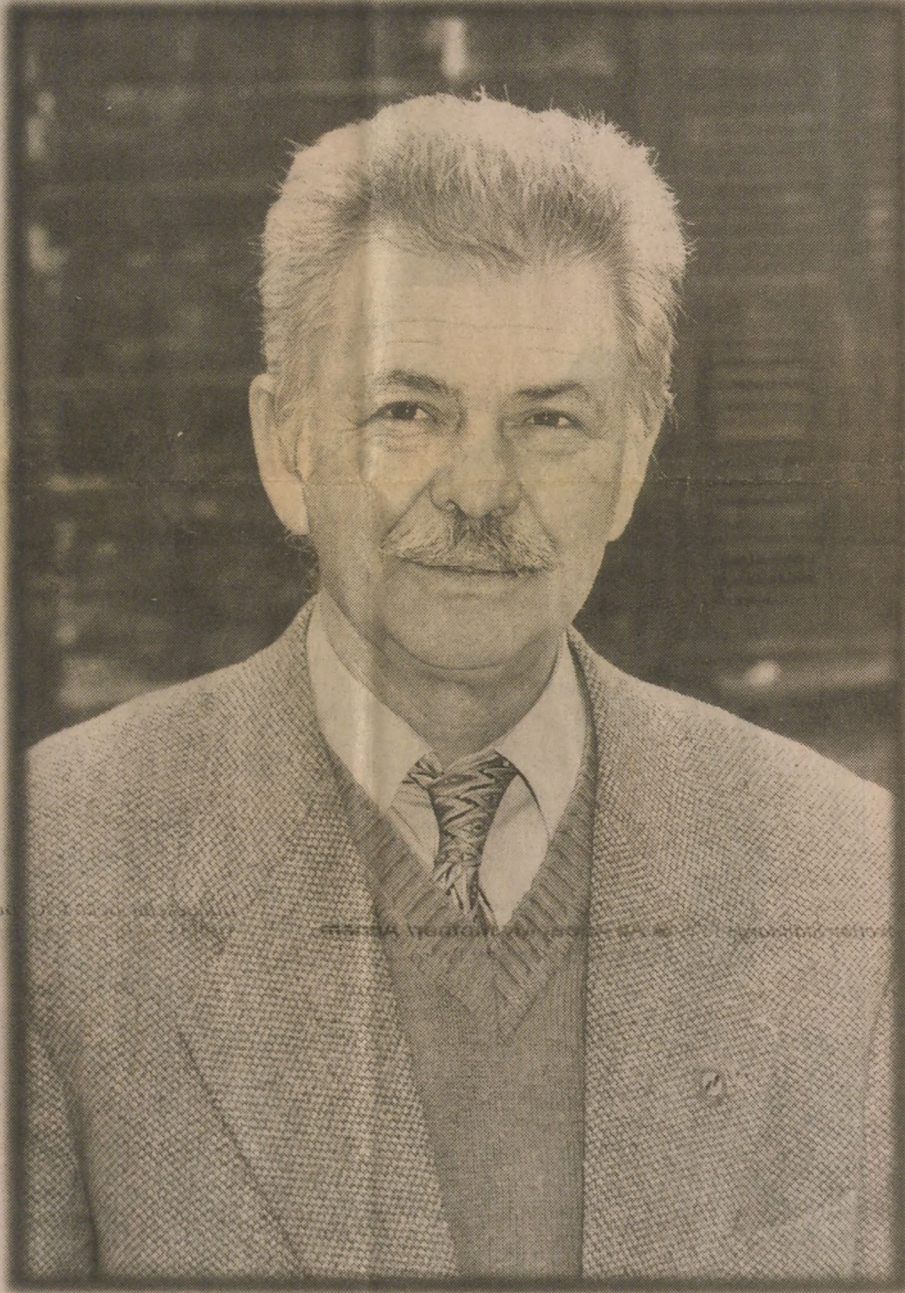
Şimdi artık sevgili avcımızın bu mesajlarından da yoksun yaşayacağız. O ise bütün bir ömür boyu aşkla izlediği doğa kanununa uymayı yeğledi. Belki de son kez bir 'Rasgele' de kendisi için söyledi...

Ne diyelim? Raif Ertem bu. Karar verdi mi kalkar gider.. Peşinden bakakalırsın. Sonra da ne yaptığını öğrenmek için o haftaki yazısını okursun. Bir gün artık hiç okuyamayacağın günlerin de geleceğini akla bile düşürmeden...

Raif Ertem'e çok şey borçluyuz. Borcumuzu ödemek için ise ne yapacağımızı yine 'Teneke Uygarlık' kitabından öğreniyoruz.

"Ülkemizi teneke uygarlığına tutsak edenlerden, sürdürülenlerden bir gün hesap sorulacak; bekleyin, göreceksiniz..."

Avcımız ne yazık ki bek-

"Bizim kuşağın en duyarlı, en namuslu, en yiğit insanlarından biriydi."

'Duyarlı bir yoldaşı'

BOZKURT NUHOĞLU

Raif çok değerli bir arkadaşımızdı. Kendisi bizim kuşağın en duyarlı, en namuslu, en yiğit insanlarından biriydi. Sorunların çözümünde ve değerlendirilmesinde öneziyle hepimizden daha farklı ve fevkalade bir insandı, daha duyarlı bir insandı, daha duyarlı bir yoldaşı. Ülke, değerli bir yurtseverini kaybettiği için büyük bir üzüntü içindeyim. Raif Ertem gibi yurtseverlere gelecekte büyük ihtiyaç var. Öyle duyarlı kişilerin gençlik içinde yetişmesini diliyorum. Demokrat Parti iktidarına karşı verilen demokratik üniversite mücadelesinin örgütleyicisi, yöneticisi ve sözcüsüyüdü. Liseden sınıf arkadaşım olmasına karşın benim de ağabeyimdi. Aydınlanmada, bağımsız ve özgür düşünmemde büyük katkıları vardı.

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ

Raif Ertem'i 1960'lı yıllardan bu yana tanırım. Gençlik yıllarımız birlikte geçti. Düşünce dünyamız aynı, kavgamız aynıydı. Tam bağımsız-demokratik Türkiye ideali onun değişmez, değiştirilemez çizgisiydi. 12 Mart'ta mapushaneye de bu büyük ideali için girmişti. En bariz özelliği, koşullar ne olursa olsun düşüncesinden ve çizgisinden asla taviz vermemesiydi. İnsan ilişkilerinde sevecen, paylaşmasını bilen, alabildiğine hoşgörülü, çelebi bir dostumuzdu. Raif Ertem Egeliydi. Zeybeği severdi ve oynardı. Ne var ki dizleri sadece zeybek oyununda yere değerd. Raif hiç kimsenin önünde diz çökmedi, eğilmedi, bükülmedi. Ruhun şad olsun Raif.

Küçük dev adam

SÖNMEZ TARGAN

Doğayla iç içe geçmiş iki uğraş: Dağcılık ve avcılık. Yıllarca dağcılık sporu yapmış biri olarak avcılığa hiç sıcak bakamamıştım, ta ki **Raif Ertem**'i tanıyıp avcılık sohbetlerinin yakından bir dinleyicisi olana dek. Gerçi yazılarının sürekli okuyucusuydum ama avcılık konusunda hep mesafeli duruyordum. O bu mesafeyi her karşılaşmamızda biraz daha daraltıyordu.

Çatalca Belediyesi'nin "Erguvan Festivali" olarak bilinen etkinliklerinden biriydi sanırım. Belediye Başkanı **Fırat Aykut**, şenliğe katılan aydın ve sanatçılara bir akşam yemeği vermişti. Yemekte **Ataol Behramoğlu**, **Talat Turhan**, **Emin Karaca**, **Öner Yağcı** ve adını bugün anımsayamadığım çok sayıda davetli vardı. Uzun yemek masasının benden uzakta diğer bir köşesinde Raif Ertem buzlu rakısını yudumluyordu. Bir ara eliyle işaret ederek "Gel bakalım dağcı" diyerek beni yanına çağırıldı. (Bana hep dağcı diyerek hitap ederdi.)

Yerimden kalkarak yanına iliştim, "Sen avcılıktan pek hoşlanmıyorsun, ama et yemekten de geri durmuyorsun" diyerek bana takıldı. Arkasından da "Bil bakalım dağcılarla avcılar arasındaki farkı" diye sordu. Sonra yine kendi yanıtladı: "Biz silahsız, siz külahlısınız."

Raif Ertem'le 68'liler Birliği Vakfı'nın geleneksel yemeklerinde, etkinliklerinde sıkça birlikte olurduk. O, yüreğindeki 68'lilik ruhunu hiç yitirmeyen, ne zaman o günlere ilişkin bir konu geçse gözlerinin içi umut ve coşkuyla dolan bir kişiliğin de son temsilcilerinden biriydi.

Ölümünden kısa bir süre önce Asmalimesci'teki Yakup Restoran'da kalabalık bir toplulukla yemek yerken karşılaştım son kez. Aralarında **Ahmet Ketenci**'nin de bulunduğu toplulukla veda yemeği yiyordu sanki. Sağlıksızlığı her durumuyla kendini duyuran yorgun ve bitkin bedenine karşın gözleri bütün canlılığını koruyordu.

Sarıldım, öptüm. Elim avuçlarının içindeydi, ancak gözlerinin içine bakamıyordum. Eriyip gitmesine dayanamıyordum.

Ne zaman Cumhuriyet Gazetesi İdare Müdürü **Hüseyin Gürer**'in yanına gitsem, koridorun solundaki Raif Ertem'in odasına yüzümü çevirmeden edemezdim. Son günlerde hep masasını boş, sandalyesini hüznümlü bir bekleyiş içinde bulurdum.

Artık yerinde hiç bulamayacağımız bu küçük dev adamı, acılı yüreğimizdeki en sıcak yere oturtarak elveda mı demeliyiz yoksa hoşgeldin mi?

Acısı içinde ne diyeceğimi bilemiyorum.